

Літературно-краєзнавчий нарис

Комунальний заклад культури
«Донецька обласна бібліотека для дітей»

*Галина Гордасевич:
«Йти просто по землі крізь
терни...»*

Маріуполь
2020

Г68

Галина Гордасевич: «Йти просто по землі крізь терни...» [Текст] : літературно-краєзнав. нарис / уклад. О. П. Гуляєва ; Комун. закл. культури «Донецька обласна бібліотека для дітей». – Маріуполь, 2020. - с. : фото

Галина Леонідівна Гордасевич (1935-2001 рр.) - відома українська поетеса, член Спілки письменників України, співзасновниця Донецького Товариства української мови та Донецького Крайового Руху, борець за незалежність України у ХХ сторіччі. Хоча Г. Гордасевич уродженка Тернопільщини, але більшу частину свого життя прожила на Донбасі. Тут вона працювала, творила, вела громадську роботу. Був удалий творчий дебют: перший поетичний збірник Галини Гордасевич «Веселки на тротуарах» став одним з кращих серед українських видань за підсумками 1966 року.

З літературно-краєзнавчого нарису «Галина Гордасевич: Йти просто по землі крізь терни...» ви дізнаєтесь про життя «нескореної кременчанки», її літературну творчість та громадську діяльність. Бібліографічне видання включає розділи: «На крутих віражах долі», «З творчого доробку Галини Гордасевич», «Літературна спадщина», «Вшанування пам'яті Галини Гордасевич», «Спомини й думки про велику Українку», «Поезія – краса життя земного».

Видання буде цікавим і корисним широкому загалу користувачів, і, насамперед, поціновувачам української культури та літератури.

На крутих віражах долі

А коли мене питають:

— Де родилась ти на світ?

Я скажу:

— Там, де катальпи жовтувато-білий цвіт,

Де пісні дзвенять усюди,

Де веселі й добрі люди.

Я у Кременці родилась,

Кременчанкою зовіть!

«А коли мене питають»

Родина Гордасевич (прибл. 1938 р.)

І хоч брела крізь горе бродом,
Була я зі своїм народом.

Г. Гордасевич

Кожна історична епоха породжувала свою концепцію особистості. Зображення світу і людини в ньому – це постійний шлях, який доводиться долати усім митцям без винятку. Тільки кожний, у цьому сенсі, обирає свій шлях, а іноді когось просто змушують пройти цей шлях: тернистий і виснажливий. Проте, не кожний витримує і, до того ж, попри всі життєві негаразди, намагається зберегти свої найцінніші духовні скарби і донести їх до своїх читачів, сучасних чи майбутніх – це вже не має значення.

Відома українська письменниця та громадська діячка Галина Гордасевич народилася 31 березня 1935 р. в м. Кременці Тернопільської області в духовно-культурницькій родині.

Коли Галина була маленькою, отець Леонід Гордасевич отримав парафію на Поліссі. Там майбутня поетеса провела дитячі і юнацькі роки. Поліські ліси та діброви, де блукала Лесина Мавка, навіювали ліричний, поетичний настрій. Тут вона творила і декламувала поезії, а коли приходила додому, брала олівець, папір і записувала складені вірші, які тримала в пам'яті. Дар віршування вона успадкувала від матері Олени.

Мати Галини Гордасевич закінчила учительську, а батько духовну семінарію в м. Кременці. Галина Гордасевич посправжньому пишалася своїми батьками, як людьми сповна непересічними, що гарно відображено в її невеличкому автобіографічному есе «З сімейного альбому».

Батьком, що страждав за віру й вірність своєму народу, але не скорився нападникам і за це був переслідуваний польською, німецькою і радянською владами. В липні 1946 року Леонід Гордасевич був заарештований і ув'язнений за ст. 54-1 «а». Дивом-дивним вижив на колимській каторзі в ГУЛАГівських таборах, де відбував 10-річний термін за відмову розголошувати енкаведистам таємницю сповіді, щоб потім повернутись в Україну і далі стати провісником Слова Божого. Мамою Оленою з роду Хомчуків, яка була розвиненою й освіченою жінкою з певним літературним обдаруванням, чому підтвердженням є декілька публікацій її віршів під псевдонімом Олена Волинянка у 1930 році у львівському часописі «Жіноча доля» та американському часописі «Україна». В журналі «Волинь» був опублікований вірш «Ідеш від нас, товаришу», присвячений митрополиту Діонісію, який виплачував їй з сестрою невелику стипендію.

Матушка (їмосць) Олена цікавилась художньою літературою, що певною мірою передалось старшій дочці Галині. Але сама Олена Павлівна не змогла реалізуватись як митець через нелегкий час і домогосподарські турботи.

Майже через сімдесят років донька Галина передала волинському альманаху «Світязь» мамині вірші. Загалом, вся родословна Галини Гордасевич є унікальною посеред загальної кількості сучасних українських письменників. Вона генетично належить до того надзвичайно тоненького прошарку суто української інтелігенції періоду другої половини ХІХ – початку ХХ століть, нащадків і спадкоємців якої фактично вже не знайти на теренах теперішньої України.

**Галина Гордасевич.
Шкільні роки**

Народившись в сім'ї священика, Галина Гордасевич зростала і виховувалась у благородних обставинах освіченого шляхетного середовища. Але змалечку дівчинка почувалася дуже нещасливою дитиною. Все своє дитинство Галина згадує як суцільну чорну незгоду. Дуже часто їй добряче перепадало, особливо після народження сестрички Нонни. П'ятирічна Галина стала серйозно мучитись над питанням: «А може мої теперішні батьки – не мої? Може мої справжні люблячі батьки – якісь інші люди?». Ось так, при живих батьках, Галина Гордасевич була позбавлена чи не найбільшого щасливого дару в цьому світі – батьківської любові. Оскільки мама Олена забороняла Галині бавитись з простими сільськими дітьми, щоб «не набралася вошей», то за відсутністю поблизу інших дітей для забав і спілкування, єдиною найбільшою подругою для маленької Галинки стала її Величність Самотність. З того часу, і через все подальше життя, тільки самотність була справжньою вірною супутницею Галини Гордасевич, від чого не було їй великої радості.

Вчилась Г. Гордасевич легко, була значно обізнанішою і освіченішою від своїх ровесників, бо змалечку захоплювалась читанням українських, польських та російських видань різних авторів. У 1950 році вона з похвальною грамотою закінчила сьомий клас у селі Кричильськ і без екзаменів вступила в Острозьке педучилище. Приховавши правду про батька, потрапила під безпідставні підозри НКВС у зв'язках з націоналістичним підпіллям. Єдину з групи її не приймали до комсомолу. Після арешту батька, мати ледь перебивалася з хліба на воду з молодшою донькою. Галина, живучи на квартирі, мусила самотужки дбати про себе: жила впроголодь, лише на стипендію. Ще юна, незахищена, самотня... Чим могла вона зашкодити тодішньому режиму? На що він сподівався, штовхаючи її, ще дитину, у сумнозвісні ГУЛАГівські «політичні університети»? Чи потоне, чи впливе? Впливла.

Щоб бути ближче до бабусі, на другий курс перевелася в педучилище у м. Костопіль, що на Рівненщині. У березні 1952 року Галина Гордасевич була затримана міліцією на три доби за провокативним звинуваченням у крадіжці. При обшуку виявили щоденник і вірші, справу передали до Рівненського обласного управління КДБ, де від 16-літньої дівчинки домагалися зізнання в антирадянських настроях.

Слідчий, розумівши безпідставність звинувачень, співчував дівчині, навіть підгодовував її, але справу про «антирадянську агітацію» за ст. 54-10 таки сфабрикував. У ній фігурувала єдина листівка, яку Галину спровокувала написати подруга, та вірші типу «Зазеленіла ружа в полі, а я, всміхаючись, іду назустріч невідомій долі». А радянські люди повинні знати, що треба йти до комунізму. І це вирішило подальшу долю Галини Гордасевич.

Липи розквітлі вливаються в вікна.

Вальс із парку кличе до танцю.

А я ось зараз признатись повинна...

А в чому ж я, власне, повинна признатися?

«Для мене «культ» - не абстрактне поняття...»

Острозьке педучилище

На засланні

Хоча її «зв'язків з бандерівцями» довести не вдалося, все ж винесли вирок - десять років «...за складання націоналістичних віршів та антирадянську агітацію серед студентів». Коли Галині зачитали вирок, вона подякувала, що не 25. Не один раз ставила Галина Гордасевич риторичне питання: як неповнолітню, її не відправили за межі України, утримували під Черніговом у таборі для жінок-інвалідів.

Згодом Галину перевели в Одесу, де вона шила білизну для солдатів. У вересні 1953 року Г. Гордасевич потрапила у м. Куйбишев: працювали на заводі будівельних деталей, розвантажувала вагони з цементом і щебнем, клала асфальт на дорогах. Згадуючи ці роки, Галина Гордасевич у вірші **«Для мене «культ» - не абстрактне поняття...»** напише:

«Дякую Тобі, Господи, що дав мені жити в такий час і не лише бачити все на власні очі, але й у міру моїх сил бути учасником тих великих подій. Дай мені ще вміння розповісти про це так, щоб наші правнуки зрозуміли, відчули і оцінили нас по заслугах наших» - зазначала велика українка в одному зі своїх спогадів. Життя було важке, голодне, гірке і безнадійне. Але ніщо не змогло зламати сильну, відважну кременчанку, тільки жаль за загубленою молодістю, прикрість від того, що сталося.

У 1954 р. Галині, як малолітній і за добру роботу, зняли судом 2/3 терміну. Але їй не було куди повертатися, мати і сестра поїхали в Сибір до батька. У Рівному її не прописали. Зупинилася в м. Костополі у бабусі, а через кілька днів завербувалася на Донбас, де минула більша частина її життя. Незалежний, у рамках системи, Донбас післясталінського періоду охоче приймав «вільнонайманців», звичайно, і тих, хто вийшов із таборів ГУЛАГу. Однак увага КДБ до Галини не слабшала, не дивлячись на те, що судимість була знята. Тридцять п'ять років поетеса прожила на Донеччині і з любов'ю і ніжністю згадує цей край, хоча вона не була для неї «ніжною матір'ю», а швидше «суворою мачухою».

Та коли у дівчат були перші побачення,
Коли їм хлопці почали всміхатися,-
Я заповнювала блоки бетоном,
Я розвантажувала баржі з цементом.
Я бережу свої згадки, як ордени,
Найстрашніша із зрад - це себе зрадити.
І якщо я все це разом з країною
Змогла перетерпіти і подолати,
Значить, стала я мудрою,
Значить, стала я сильною,
Значить, в світі ще мушу зробити багато.
«Для мене «культ» - не абстрактне поняття...»

Ну, чому саме я?
Я – маленька людина.
Я слабка і безсила.
Я боюся болю і смерті.
Я так прагну маленького тихого щастя...
Є ж мільярди людей,
І мільярди були,
І мільярди мільярдів
ще будуть за мною.
Ну, чому саме я?
Чому саме я?

«Ну, чому саме я?»

Дорогоцінносте життя,
Мені дароване Всевишнім!
Цвітуть і дозрівають вишні,
І біди всі стають колишні,
І я – довірливе дитя.
Дорогоцінносте життя!
Як болісно тебе гранило,
З морозів кидало в горнило,
Щоб ти, мов діамант, гарніло –
Якби ж зарані те знаття!
Дорогоцінносте життя!
Ну, як тут можна не радіти,
Що чую, як сміються діти,
Що можу по землі ходити
І від кохання холодіти,
Поки не піду в небуття.

«Дорогоцінносте життя!»

Працювала в м. Макіївці, пресувала труби на труболиварному заводі, навчалася в школі робітничої молоді. Згодом вступила на металургійний факультет Донецького індустріального інституту, але через сімейні обставини залишила навчання. Була керівником драмгуртка в Палаці культури у смт. Ханжонково. Переїхавши до Донецька (1962 р.) вступила на заочне відділення Донецького культосвітнього училища за спеціальністю «Режисер народних театрів». Працювала друкарем в Донецькій обласній друкарні, редактором у Донецькому «Будинку преси», сценаристом у «Донбитрекламі». Після вступу до Спілки письменників – на творчій роботі.

Життя складалось надто складно, часто голодувала, побутові умови були жахливі. Та вона не падала духом, загартувалася у таборі, де панував режим невідьки. Жила самотньо, не знаходила справжніх друзів. Не склалося й особисте життя. Вона, як сама признається, залишалась «молодим дівчам, наївним і безпорадним». Прагнула чиєїсь підтримки, вірності в коханні, прагнула родинного тепла і затишку, як кожна жінка.

Дуже важко Галина пережила смерть немовляти Сергія. Та понад усе прагнула мати дитину і 19 червня 1961 року народила сина Богдана. Вона стійко переборювала всі негаразди і труднощі. Свої донецькі роки життя змалювала у повісті **«Двадцять років і один день»**. Героїнею майже усіх повістей та оповідань, вміщених у збірці, є сучасна жінка, її повсякденне життя, зустрічі, почуття, сподівання і мрії. До книги, виданої до 50-річчя письменниці (1985 р.), увійшли повісті, у яких порушуються морально-етичні проблеми, відчувається глибоке проникнення у психологію героїв.

Якось один знайомий по роботі запросив Галину Гордасевич на засідання обласного літературного об'єднання «Обрій», яке діяло при Спілці письменників спеціально для молодих початкуючих літераторів.

У період існування в СРСР так званої «хрущовської відлиги», донецьке літоб'єднання «Обрій» під керівництвом письменника Йосифа Курлата, було надзвичайно прогресивним осередком культури, що виховало значну плеяду талановитих українських письменників, серед яких достатньо назвати трьох лауреатів найвищої Державної премії ім. Тараса Шевченка: поетів Леоніда Талалая та Василя Стуса, а також прозаїка Василя Захарченка.

На заняття приходили студенти, вчителі, інженери, робітники - люди переважно молоді, сповнені бажання писати й друкуватися. Початківців залучали до журналістської роботи: вони готували літературні сторінки для газет, для телебачення, передачі на радіо, виступали в студентських аудиторіях, робітничих клубах, спускалися в забої. На заняттях об'єднання практикувалися тематичні доповіді, зустрічі з професійними письменниками і критиками. Молоді літератори видавали колективні збірки власних творів. Галина Гордасевич прийшла раз, другий і незабаром стала активним учасником цього літоб'єднання. І ось так несподівано вирішилась її доля – вона присвятила своє життя українській літературі. У тюрмі не написала жодного вірша, а тут вони пішли потоком. Зрозумівши, що її покликання література, а не фізика, вона у 1965 р. вступає на заочне відділення Літературного інституту ім. М. Горького в Москві, який закінчила у 1971 році. Після «хрущовської відлиги» це був єдиний вищий навчальний заклад, де «готували» поетів. Галина Гордасевич потрапила в своє – творче середовище, і знову відчула смак життя:

Люблю життя, яке воно не є.
Люблю життя. Це так прекрасно – жити,
Надіятись, любити і дружити,
І кожним днем прожитим дорожити,
І слухати, як в грудях серце б'є.
Люблю життя, яке воно не є...

.....
Цінуймо ж кожен день, мов самоцвіт,
Що нам дарує Бог з своєї волі.
Минає радість – та минають й болі
І зріє плід, хоч облітає цвіт.
Шануймо ж кожен день, мов самоцвіт!

«Люблю життя, яке воно не є»

Вона любила повторювати такий вислів, що справжній інтелігент повинен мати не один, а три дипломи про вищу освіту: свого діда, свого батька і власний. Десь так воно і сталося. Тільки свою, справжню, інтелігентську освіту їй довелося здобувати в інших «університетах». Вона їх мала і тим була дуже горда!

Вдало відбувся її творчий дебют: у 1966 році вийшла друком перша поетична збірка «Веселки на тротуарах». Все подальше творче життя, як і в цілому особисте, було для Галини Гордасевич значно щедрішим на тернові колючки, аніж на квіти пошани і визнання. У цей час були спроби КДБ завербувати письменницю, навіть послали її з групою шахтарів до Польщі, та вона категорично відмовилася.

Знайомство і спілкування з лідером дисидентського руху «шістдесятників» Іваном Світличним, дружні стосунки з його сестрою Надією, з Аллою Горською, Євгеном Сверстюком, В'ячеславом Чорноволом не надто сприяли полегшенню життя Галини Гордасевич, особливо тривале листування з В. Чорноволом в період його ув'язнення.

Семинар молодих письменників України :
м. Ірпінь, квітень, 1967 р.

Хоч вона не попала під хвилю арештів, але до таємного «чорного списку» Галина Гордасевич за свою явно виражену не благодійність перед радянською владою - була занесена і підступно покарана. Як наслідок, у 1968 році у донецькому видавництві «Донбас» знімають з виробництва («зарізали», як тоді казали письменники) вже відредагований і підписаний до набору рукопис нової збірки поезій, а у 1971 році у київському видавництві «Молодь» знищують верстку наступної книжки. Донецькі письменники влаштовують обструкцію «затятій націоналістці і бандерівці». Життя україномовного письменника на Донбасі не було солодким. Про це писав Василь Стус: «Я знаю нещасних українських прозаїків, які живуть у Донецьку й змушені самі «збирати» собі тираж, ідучи з однієї книгарні до іншої, бо їхні твори, бачите, не прибуткові».

Перейшовши у 1983 році на творчу роботу професійного письменника, Галина Гордасевич багато виступала на різноманітних зустрічах з читачами, де, як пригадувала, «зачасту приходилось починати свій виступ з пояснення, чому вона пише українською, а вже тоді переходить безпосередньо до розповіді про свою творчість і читання віршів». Публікації Г. Гордасевич з'являються у часописах «Український засів», «Кур'єр Кривбасу», «Вітчизна», «Дніпро», «Березиль», «Дзвін», «Літературна Україна», «Українське слово», «Східний експрес» тощо.

Пішло довгих 17 років на те, щоб Галину Гордасевич врешті-решт було прийнято до членів Спілки письменників у 1983 р. Над нею тяжіло огидне тавро «сочинительки націоналістических стихотворений». Несправедливо, бо вона мала за собою лише один «гріх» – безмірно любила рідну землю. На той час в її доробку вже було 3 збірки поезії і 2 книги прози, тоді як більшість претендентів приймали до Спілки письменників на підставі однієї книжки та кількох журнальних публікацій. Їй, звичайно, було прикро, особливо при її важкому матеріальному становищі, адже вона значно втрачала в оплаті гонорарів, проте - отримувала певну моральну компенсацію в тому, коли люди починали виказувати своє здивування, що вона, виявляється, досі не є членом Спілки письменників.

Попри складні життєві обставини, Галина Гордасевич лишилася українською патріоткою. Нескорена кременчанка активно долучалася до громадської діяльності: була серед ініціаторів створення Товариства української мови імені Т. Г. Шевченка на Донеччині (1989 р), як делегат Всеукраїнського установчого з'їзду Товариства української мови, в січні 1990 р. була обрана до Великої Ради, в червні 1990 р. стає членом оргкомітету по створенню Народного Руху України; в серпні 1990 р. - учасник установчого конференції зі створення Народного Руху України (НРУ) в м. Донецьку, де була обрана до обласного Проводу.

Головна Рада ТУМ м. Донецьк
28.10.1989 р.

У президії:
Юрій Огульчанський, Володимир Білецький,
Петро Симоненко, Дмитро Павличко,
Валентина Тиха, Галина Гордасевич,
Анатолій Мокренко, Жанна Пашнова

Виступає Дмитро Павличко

У 1990 році збулась давня мрія Галини Гордасевич і вона нарешті повернулася на рідні прабатьківські землі Західної України, переїхавши з Донецька до Львова. Їй було відведено ще якихось десять років життя. Із початку національного відродження, Галина Гордасевич веде велику громадську роботу в м. Львів: 1991 року стає членом оргкомітету зі створення Демократичної партії України, делегатом Установчого з'їзду ДемПУ, де була обрана до Національної Ради. Вона була одним із засновників Товариства української мови, Народного Руху України, Демократичної партії України, кандидатом в депутати до Верховної Ради України.

Нелегким був її шлях у житті. На дорозі траплялись і круті віражі, і глибокі ями, терни і троянди, падіння і злети. Але такого піднесення чуйна її душа, як після 24 серпня 1991 року, коли Україна стала суверенною, не знала. У нинішній нелегкий час скрути і дефіцитів, як іронічно висловлювалася Галина Гордасевич, на порядок дня став дефіцит національної свідомості. Вона постійно відгукувалась актуальними статтями на різні суспільно-політичні теми: аналізувала економічну, соціальну, політичну, національну ситуації в Україні, діяльність Верховної Ради України та окремих її депутатів. Відтак мала свою громадянську позицію. Галина Гордасевич добре орієнтувалася в ситуації, що панувала в країні і мала конкретний план своєї роботи у Верховній Раді України. У плані йшлося, зокрема, про захист жінок, дрібних та середніх підприємців, власне, прав людини; про національне відродження та розвиток культури.

Користуючись нагодою, написала лаконічну і водночас виразну історію «коріння й крони» у плакаті-листівці, заявляючи, що «Я – одна із вас»: «Моя біографія така ж, як у всіх, хто народився і виріс на західноукраїнських землях. Мій дід, Олександр Гордасевич, священник, арештований у 1941 році, загинув на Соловках. Мій прадід, Павло Хомчук, учитель, інтернований поляками, потім відбув три роки в Бухенвальді, але вижив. Моя баба, Марія Хомчук, учителька, померла молодою і похована на Личаківському кладовищі. Мій батько, Леонід Гордасевич, священник, був переслідуваний усіма режимами: польським, «першими советами», німецьким, арештований у 1946 році провів на Колимі 23 роки. Моя мама, Олена Хомчук, в юності писала вірші, які в 1930 роках публікувала в львівській періодиці». Галина Гордасевич цікавилася, вчитувалася, розпитувала, намагалася зрозуміти ті часи, коли жили її предки. Вивчала родовід, аналізувала і узагальнювала.

Її діяльність була напрочуд різноплановою. Після переїзду до Львова Галина Гордасевич повністю поринула у творчу роботу, її численні публікації з'являлися на сторінках не лише провідних українських періодичних часописів, а й нових видань, заснованих у Донецьку, Києві, Коломиї, Львові, Тернополі, Харкові та інших містах України. Так, наприклад, вона входила до редколегії часописів «Тернопіль», «Дзвіночок», газет «Просвіта», «Демократ», редагувала від першого і до останнього номера - часопис «Поклик сумління», виступала як публіцист, повістяр, поетеса, готувала радіопередачі про маловідомих письменників. При Будинку вчителя організувала клуб інтелектуалів «Лілея», де збиралися львівські педагоги, поети, художники. Саме тоді Галина Гордасевич написала свої найкращі твори: повісті «Ноїв ковчег», «Соло для дівочого голосу», спомини «Із сімейного альбому», документальну розвідку «Степан Бандера: людина і міф». Загалом, за роки Незалежності України, вона написала півтори сотні публіцистичних статей, які починали самочинно передруковувати і тиражувати в інших часописах як України, так і української діаспори.

Без великих зусиль могла зацікавити аудиторію. У студентському оточенні говорили, що такого палкого декламатора і красномовного промовця, оповідача, якщо і не захочеш слухати, то не зможеш. Про неї писали, що вона «типова шістдесятниця-дисидентка за поглядами і способом життя». Вражала її готовність писати на будь-яку тему: критичні літературознавчі замітки, актуальні публіцистичні статті, вірші та оповідання. Писала швидко, легко і цікаво. Останніми роками працювала над великим мартирологом пам'яті жертв сталінського терору в Україні. Цей «львівський період» у Галини Гордасевич був особливо плідним. Вона стала лауреатом літературного конкурсу «Шістдесятники» за 1996 р., а наступного 1997 р. – лауреатом аж двох літературних премій: ім. Олександра Білецького в галузі критики і першою, кого відзначили новоствореною премією ім. Валерія Марченка в галузі публіцистики.

Простіть мене,
Що я схожа на своїх прадідів.
Простіть мене,
Що я схожа на своїх правнуків.
Бо ж я - та ланка,
Що з'єднує минуле з майбутнім.
«Точно датований вірш»

Ніби відчуваючи наближення своєї критичної днини, Г. Гордасевич працювала натхненно, до знемоги, до повного виснаження. Несподівана смерть прискорила бажання, мовлене нею у «Заповіті»: бути похованою саме в землі, до якої завжди тягнулася її душа. Віджила, відійшла у вічність, залишаючись справжньою кременчанкою, незрадливим другом, люблячою матір'ю, гідною дочкою свого народу. В Україні поменшало мужнього живого голосу.

Померла Галина Леонідівна Гордасевич 11 березня 2001 року від інсульту. Згідно з поетичним заповітом, її поховали на батьківщині у м. Кременці, що на Тернопільщині на старовинному Монастирському цвинтарі поряд з пам'ятником Січовим стрільцям. Відспівали її в тій же церкві, де малятком хрестили. Син Богдан прочитав заповіт, який Галина Гордасевич склала чотири роки тому, коли ховали українську поетесу, дитячу письменницю Оксану Сенатович:

Коли помру, -
колись-таки помру, -
Хоч вірю,
що це станеться нескоро, -
То дайте спокій сивому Дніпру,
Де кручі і високі осокори.
На Личаківський та кожне несить:
Там надто пишно і,
до того, тісно.
Ні-ні, не хочу!
Навіть не просить!
Сказала так -
хай буде нині й прісно.
На цвинтарі малому схороніть,
Де хрестики і написи наївні.
Нікому йти туди не бороніть
Нехай то будуть кози або півні.
Вони зчиняти бійки мастаки,
І я малою трохи їх боялась.
Ага, ще напис напишіть такий:
«Жила, любила, плакала, сміялась».

Не програмуйте своєї смерті,
Поети, діти, ворожбити!
Стисніть уста в мовчанні вперті,
Лиш подумки: —Я буду жити!
Я буду довго і щасливо
Життя, як чисту воду пити.
Мене уміє літня злива.
Скульптури буде сніг ліпити.
А я на все не надивлюся.
Коли ж я на вершині стану,
То не помру. А утомлюся —
За синім обрієм розтану.

Завдяки народній толоці було зібрано кошти, на які 25 травня 2006 року відкрито пам'ятник відомій письменниці. Як же виглядає пам'ятник? На лицевій стороні - хрест, тризуб, під ними портрет письменниці, коротка анотація про неї, рядки з її вірша: «Жила. Любила. Плакала. Сміялась». Ці слова просила вибити на пам'ятнику. На звороті плити — віршовані рядки Галини Леонідівни:

Життя нележке, часом і круте.
І все ж на шляху не зупиниться.
Хай вічно буде сад, і в нім криниця,
І виноградне гроно золоте.

«Заповіт Іванни Блажкевич»

Земний шлях Галини Гордасевич був тернистий і страдницький, як і багатьох її сучасників. Проте вона зуміла вистояти, не втратити тої сили, яку дала їй рідна земля, зберегла в серці віру і надію у прийдешнє щастя для народу, духовні зв'язки, з якими не поривала ніколи. Вона – одна з невомнних українських жінок – поет, прозаїк, критик, публіцист. Усе життя йшла до вершин творчості, задуми мала великі та світлі. Лірична поетеса, талановитий прозаїк, громадська діячка буде жити у серцях українців вічно.

І все вернеться на круги своя,
І вийде правда, і промовить слово.
Дороги, що ходила ними я,
Постеляться мені під ноги знову.
І я знайду ті молоді сліди,
Почую пісню, що тоді звучала.
З тих чорних днів неволі і біди
Поезії витоки і начала.

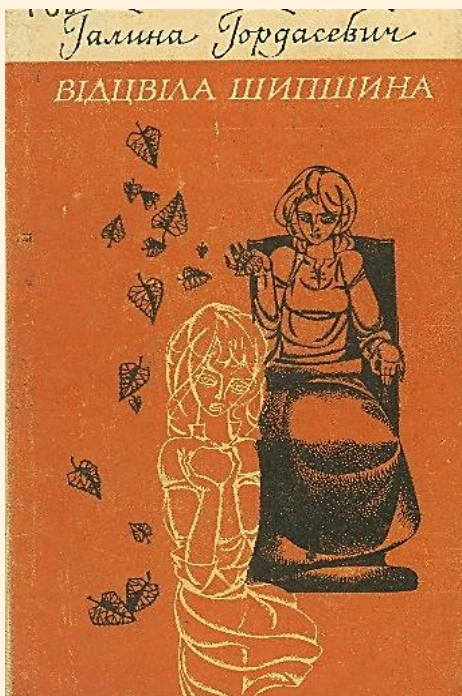
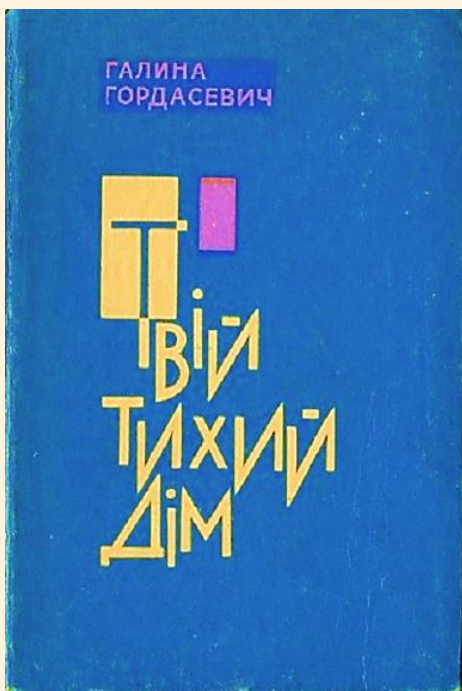
«І все вернеться на круги своя»

З творчого доробку Галини Гордасевич

Прозові твори. Публіцистика

Творче надбання талановитої письменниці та поетеси Галини Гордасевич є невичерпним джерелом для сучасних літературознавців, тих, хто цікавиться і належно поцінує творчість письменників, які ні на хвилину свого власного життя не забували своєї рідної домівки, тієї землі, яка з бажаних чи небажаних причин давала їм наснагу для творчого пориву. Час, в який довелося жити і працювати Г. Гордасевич, був досить строкатим і невизначеним для творчих планів. Її проза звернена до морально-етичних проблем, пов'язаних із працею, коханням, родинними турботами. Пізнати справжній внутрішній світ Галини Гордасевич можна тільки по її творах, яким притаманна краса людських стосунків, незрадливе, вірне кохання, багатство рідної землі.

Художня література була змістом її життя. Непересічність таланту засвідчила вже перша поетична збірка «Веселки на тротуарах», яка вийшла у світ у 1966 р. і була названа серед кращих книжок року. Після того побачили світ збірки «Наречена сонця» (1976), «Високе полум'я дня» (1980), «Слід зірниці» (1986). У доробку Галини Гордасевич поважний масив прози: «Твій тихий дім», «Двадцять років і один день», збірка повістей та оповідань «Відцвіла шипшина», до якої увійшла повість «Смак осіннього яблука». Головна героїня - активна, залюблена в життя дівчина Оля. Духовно сильна, витривала, здатна впливати на інших, незважаючи на її важку недугу, стає прикладом для кожного, втіленням незрадливості, стійкості... Не менш цікавими героями багаті й інші оповідання, що увійшли до книжки: «Відцвіла шипшина», «Рита», «Втеча на рожеву планету», «Мандрівка в минуле», «Чому дерева зелені» та ін. Багато авторської уваги приділено жінкам, їхньому душевному світові, їхнім надіям, радощам і болям у збірці «Прекрасні імена жіночі». Про становлення людської особистості – повість «Лідія, донька Люськи». Темі кохання присвячено повісті «Прощання з Ізолюдою», «Озеро, про яке ніхто не знав», «Сукня для нареченої». У газеті «Час/ Time» була опублікована документальна повість «Тінь у дощовий день».

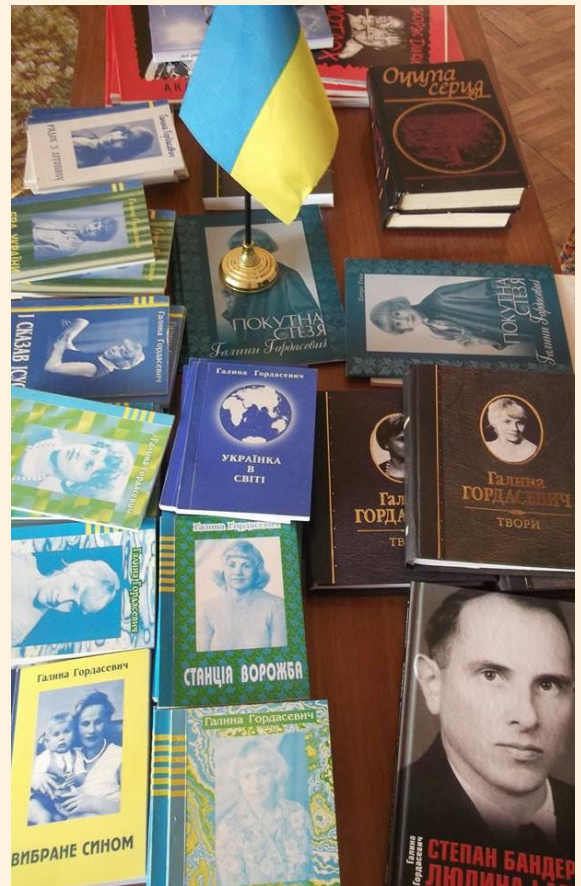

Заслуговує на велику увагу книжка публіцистики «Письма к другу» (1988), переклади з англійської, польської, чеської, російської і переспіви з багатьох літератур (зокрема поезії Едгара По, Поля Верлена, Ніколаса Гільєна, Альфонса Ломартіна та ін.). Галина Гордасевич пробувала свої сили в драматургії і критиці, збирала й опрацьовувала матеріали про видатних українців.

Загалом, творчий доробок з 4 поетичних збірок та 5 книжок прози, по одній критиці та публіцистики – не відповідали тому творчому потенціалу, який був у Галини Гордасевич на той час. Просто жилось їй, ох як, непросто з її гордим, незалежним характером. Кожна книжка виходила надзвичайно важко, в такому жорсткому редакторсько-цензорському протистоянні, під таким прискіпливим тиском різних ретроградів, що навіть важко передати. Проте ці ж обставини «облоги» посприяли до активної діяльності Галини Гордасевич у сфері літературної критики, а також публіцистики.

Вона здійснила мрію свого життя, написавши документальну розвідку «Степан Бандера: людина і міф», (роки видання: 1999, 2000, 2002), яка є фактично першою об'єктивною біографією без ідеологічної упередженості; автобіографічну книгу есе «З сімейного альбому» (1993), «Силуети поетес: Літературні портрети» (1989) та роман «Соло для дівочого голосу» (2001).

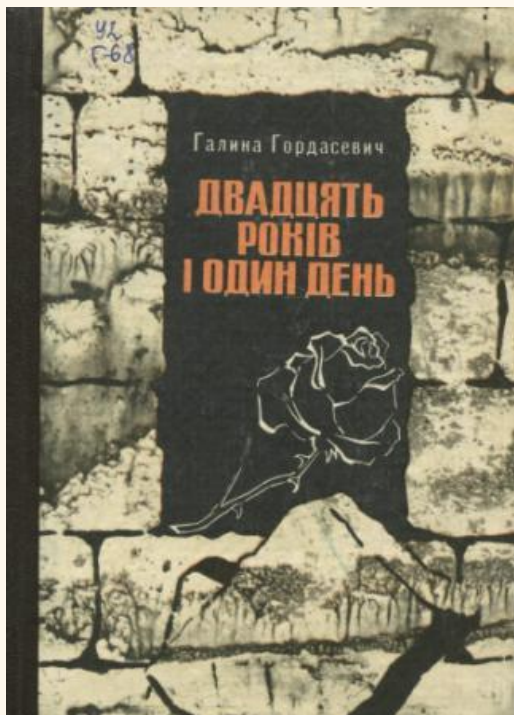
У 2002 році вийшла друком книжка **«Нескорена Берегиня. Жертви московсько-комуністичного терору ХХ ст.»**, яка містить величезний документальний матеріал. Книга, як і зазначає її упорядник Богдан Гордасевич, є величною Книгою-Пам'ятником усім відомим і невідомим героїчним жінкам-політв'язням України. Над цією книгою Галина Гордасевич працювала з великим напруженням. Вела велике листування, перечитала багато літератури, збирала матеріал по краплинах, зустрічаючись із родичами та знайомими тих, про котрих писала. Працювала щоденно, по вісімнадцять годин, до повного виснаження... «Підгинаються ноги з втоми, а треба іти і йти, і побачиш: на місці стоїш хоч здавалося – сягаєш мети», - писала поетеса про себе.

У мартирології «Нескорена Берегиня» представлено 115 жінок з різних частин України; різних – за соціальним походженням, освітою, професією, заняттям і т.п., яких у книзі названо «найкращим цвітом розп'ятого народу». У вступному слові до книжки Володимир Турчиняк-Лучків зауважує, що багато з вміщених у книзі жінок не дочекалися вільної України, за яку боролися і переносили нелюдські страждання. Тут зустрічаються і широко відомі імена, і ті, які заслуговують бути знаними. Сестри Володимира, Марта та Оксана Бандери, сестри Марина і Феодосія Петлюри, жінка і донька Нестора Махна, Платоніда Хоткевич, Марія Капніст, Зінаїда Тулуб, Марія Сосюра, Галина Гордасевич, Ніна Строката-Караванська, Ніна Вірченко, обидві Наталії – сестра і дружина Головнокомандувача УПА Романа Шухевича, Алла Горська, Надія Світлична, Ірина Калинець – це найкращий цвіт українського народу. Але книжка про них побачила світ, хоч у ній і неможливо було згадати їх усіх. «Тож бодай частина тих споминів нехай буде нашим нев'янучим вінком на жертвовнику боротьби за волю України. Пам'ять про них – наших «Нескорених Берегинь» – нехай живе вічно!» – закінчує авторка вступне слово.

У 1961 р. Галина Гордасевич народжує сина, якому дає дуже незвичне для Східної України ім'я Богдан. Незважаючи на певні обставини, вона покидає чоловіка, який близький був їй серцем, але чужий за духом. І тоді, і все своє подальше життя він щиро її кохав. Він кохав її просто як жінку і хотів, щоб вона такою й була, а вона ж хотіла зовсім іншого! Не могла вона самочинно обмежити своє майбутнє життя звичайним міщанським побутом. Це знайшло відображення в таких прозових творах Галини Гордасевич, як повість «Двадцять років і один день», оповіданнях «Перше кохання Петра Амеліна» і «Дощ у вихідний день».

Життя української священицької родини за часів німецької окупації зображене Галиною Гордасевич у повісті «Ноїв ковчег», яка вперше була опублікована в 1998 р. В основу повісті, прототипами героїв якої стали її батьки, знайомі та вона сама, лягли події конфесійної ворожнечі в Україні. Цей твір поєднав майже документальну точність описуваних подій з високою художністю. Певно, як відзначають критики, це найсильніший твір письменниці.

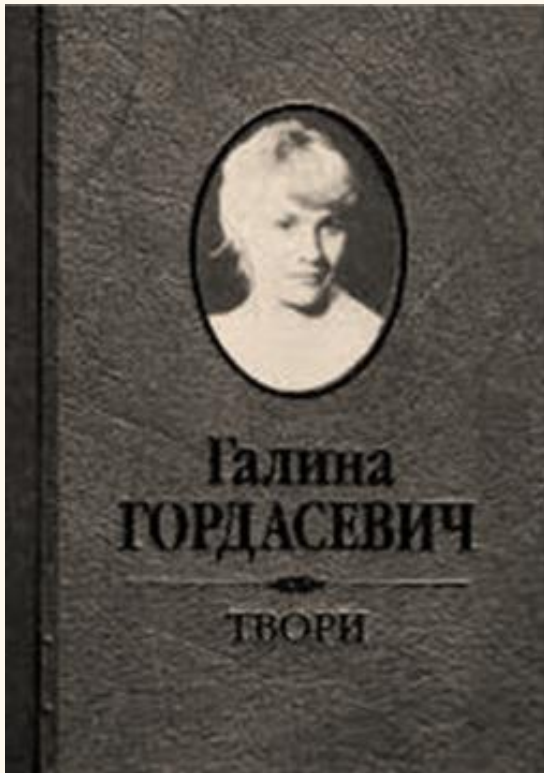
У 2001 році до читача потрапив автобіографічний роман «Соло для дівочого голосу», що зразу ж став подією в літературі. В ньому вона детально описує своє життя-буття у таборі (так заарештовані і засуджені іменували табір). Із її спогадів дізнаємося жахливі речі, коли її мама на очній ставці під час слідства заявила по-російськи: «Нет, я хочу, чтобы она созналась и вы ее посадили, чтобы она искупила свою вину перед советской властью». Такого навіть слідчий не очікував, розгубився, бо такого в його багатолітній слідчій практиці не зустрів. Галина спочатку не усвідомила, що каже мати. На жаль, таке мало місце насправді. У довгих роздумах дівчина аналізувала, коли була щасливіша: «на волі, коли доходила з голоду, чи в тюрмі, де щодня давали їсти, навіть білий хліб з маслом».

Ще один штрих. Коли Галині об'явили, що вона, як малолітка, буде достроково звільнена, написала матері (мама на той час із дочкою Нонною переїхала до Глухова), то у відповідь мати сказала: «Тільки ти не приїжджай в Глухів, бо тут ніхто не знає, що в мене є ще одна донька, яка сидить в тюрмі». Просто не вкладається в голову, що, замість підтримати доньку в скрутну хвилину, мати жорстоко поступає щодо власної дитини. Що ж залишалося Галині? Куди їхати? Як далі жити? З маленькою валізою вийшла за ворота табору, опинилася на волі. «Страшний сон, - згадує Галина, - закінчується. Починається життя».

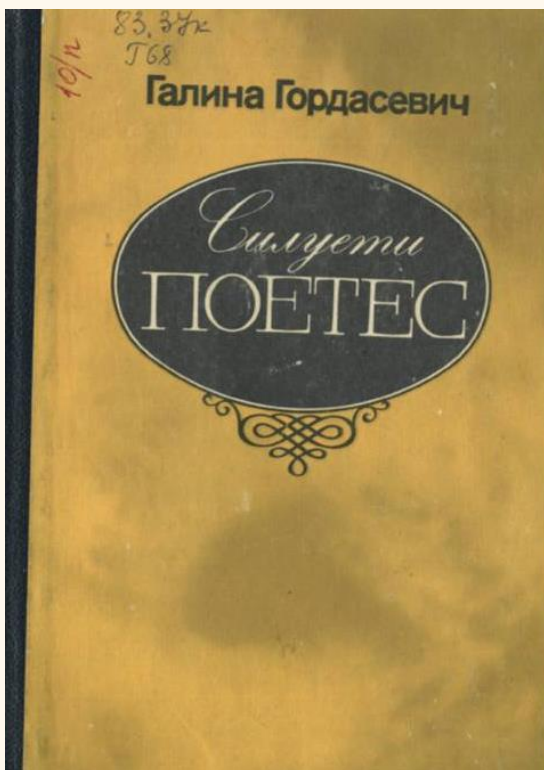
В романі описані усі митарства та жахи, пов'язані з арештом і перебуванням в ув'язненні. Це вражаючий твір, який сильно й водночас спокійно передає жахіття сталінської доби: «Люди добрі! Давайте будемо жити, як живеться, можемо сваритись і миритись, але нізащо в світі не допустімо, щоб знову повторилася та ситуація, коли весь народ ділиться на чотири частини: ті, які вже сидять за колючим дротом; ті, які саджають за колючий дріт; ті, які ще наразі не сидять за колючим дротом; і, нарешті, ті, які шпигують за тими, хто ще наразі не сидить за колючим дротом. Це був страшний час, і страшно, що він втягнув у свій вир десятки мільйонів людей, і страшно, що він тягнувся не рік і не два, він посіяв у душах стільки зла, що я і не знаю, коли ми його подолаємо. Одні ставали жорстокими, другі ставали підлими, треті ставали переляканими. А зло породжує зло. Жертви жорстокості починають плекати надію на відплату, це здається їм справедливістю, і вони самі не помічають, як бажання справедливості переростає у жорстокість».

На думку Оксани Сапеляк, педагога, члена Наукового товариства ім. Тараса Шевченка, громадського діяча, кандидата історичних наук, «це Пісня, ода Свободі, Людській гідності і Правді». Це роман-заклик проти несправедливості, зла, жорстокості, звинувачення суспільству, яке дало можливість створити систему, підтримало її своїм мовчанням. За повість «Соло для дівочого голосу» Галина Гордасевич стала лауреатом літературного конкурсу «Шістдесятник» (1996). Галині Гордасевич належить ще один чудовий твір, який має стосунок до подій Другої світової. Називається він «Їх звали просто - «хлопці». У ньому органічно поєдналися мемуаристика й публіцистика. У творі поданий незаангажований погляд на УПА як на явище, породжене реаліями німецької та радянської окупації.

Приділяла увагу Галина Гордасевич і питанням дитячої літератури. Зокрема, надсилала до видавництва добірку призабутих народних батьківських ігор з немовлятами «Черевряйчики», власні казки, згодом - бесіди з дівчатками-підлітками. Бентежать і радують її чарівні дитячі казки «Казка про хлопчика Ромчика і трьох чарівних коників» та «Про Сонце та його синів-променів».

Відома вона і як автор численних публіцистичних статей, які друкувалися у журналах «Вітчизна», «Дніпро», «Жовтень» (тепер «Дзвін»), газеті «Літературна Україна». А в роки так званої перебудови М. Горбачова письменниця навіть ризикнула виступити у московській «Правді». Її манера висловлювати те, що наболіло, характеризує доробок Галини Гордасевич в галузі літературної критики у тоталітарну пору. Після проголошення Незалежності України відпала потреба писати з оглядкою на певні ідеологічні чинники, стало можливим говорити про українську поезію із врахуванням контексту діаспорної літератури. Саме у цей час одне за одним з'являлися літературознавчі дослідження про Євгена Маланюка, Олега Ольжича, Олексу Стефановича, Оксану Лятуринську, Святослава Гординського, Богдана Кравціва тощо. Свій внесок у таку потрібну справу зробила і Галина Гордасевич, написавши есе про українського поета, перекладача, лауреата літературних премій Ігоря Качуровського та Яра Славутича – українського поета, перекладача, автора поетичних збірок «Слово про Запорозьку Січ», «Шаблі тополь» тощо. Цю особливість літературно-критичних публікацій Галини Гордасевич було підмічено і належно поціновано. Про це може свідчити хоча б той факт, що **в 1997 році їй було присуджено всеукраїнську премію імені Олександра Білецького**, якої щорічно удостоюють за здобутки в галузі літературної критики.

«Силуети поетес: Літературні портрети» (1989) - книга, яку варто вважати етапною у літературно-критичному доробку Галини Гордасевич. Видання є зібранням з літературних портретів 20 поеток, котрі були помітними у художній літературі того часу. Приємною для багатьох шанувальників віршованого слова є те, що поряд з есе про іменитих віршотворців маємо і розповіді про тих, хто лишень почав входити у літературу, але вже встиг заявити про себе яскравими публікаціями. Серед них Ірина Жиленко та Любов Голота. Перша з них стала визнаним авторитетом ще у 60-их роках минулого століття. Варто також згадати і про тогочасні поетичні збірки Ірини Жиленко «Дім під каштанами» та «Ярмарок чудес», котрі поставили її в число найоригінальніших сучасних поетес.

А Любов Голота у той час лише належала до покоління письменників, які входили у літературу, але збірка «Народжена в степах», промовляла так багато для істинних поціновувачів красного письменства. А ще Наталка Білоцерківець, Людмила Овсієнко, Тамара Журба, Тамара Коломієць, Ганна Світлична... А як тут не згадати про есе, присвячене творчості Ліни Костенко? За вже Незалежної України Галина Гордасевич написала статтю «Не потрібна мені реабілітація» про те, що вона відмовляється від реабілітації, тому що її посадили не за якийсь там злочин проти комуністичного тоталітарного режиму, а буквально за її свідомість, тобто що вона була налаштована проти радянської влади.

Галина Гордасевич майстерно перекладала українською мовою зарубіжну поезію, оскільки знала одинадцять іноземних мов. Вільно володіла польською, білоруською, російською, чеською, словацькою і болгарською мовами. Добре знала англійську, латинську, італійську та іспанську мови. Проте до 2002 року ці переклади лежали в її архіві. У збірці – 131 переклад поезій двадцяти п'яти авторів: Марія Павліковська-Ясножевська (10 віршів), Констянтин Ільдефонс Гальчинський (21 поезія), Леопольд Стафф (15), Каземир Пшерва-Тетмаєр (8), Болеслав Лесьмін (15), Анна Ахматова (13 поезій), Вітезслав Незвал (11 віршів) та інші. Поетку та перекладача Галину Гордасевич зацікавив ліричний вірш Гійома Аполлінера «Міст Мірабо» (1912), в якому оспівується кохання. Твір в перекладі має назву «На мості Мірабо». Отже, перекладаючи світову поезію, Галина Гордасевич надала українському читачеві унікальну можливість познайомитись з її найкращими взірцями.

Цікавими є редакційно-видавничі анотації до деяких книг самої письменниці. У них зафіксовано цікаві й маловідомі широкому загалові факти її біографії, як, наприклад, в анотації до книги «*Письма к другу*» (1988) зазначено, що за основу цих публіцистичних есе взято матеріали з передач донецького радіо, на якому Галина Гордасевич упродовж багатьох років вела рубрику «Невыдуманные рассказы» на морально-етичні теми. В книжці також описано враження від численних поїздок та зустрічей письменниці з цікавими людьми Донеччини. Пройшло уже чимало часу. Та й досі шанувальників красного письменства зігриває тепло неповторного і справедливого слова Галини Гордасевич.

